

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE
(CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI)

Dominus Iesus: ***deklaracija o jedincatosti i spasenjskoj univerzalnosti Isusa Krista i*** ***Crkve***

Uvod

1. Gospodin Isus, prije no što je uzašao na nebo, povjerio je svojim učenicima poslanje da naviještaju evanđelje cijelome svijetu i krste sve narode: »Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se« (**Mk 16, 15-16**). »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio« (**Mt 28,18-20; usp. također Lk 26, 46-48; Iv 17,18; 20,21; Dj 1,8**).

Sveopće poslanje Crkve proizlazi iz zapovijedi Isusa Krista i stoljećima se ostvaruje naviještanjem otajstva Boga, Oca, Sina i Duha Svetoga, i otajstva utjelovljenja Sina, kao spasenjskog događaja za cijelo čovječanstvo. Ovo su temeljni sadržaji kršćanskoga vjerovanja: »Vjerujem u jednoga Boga, Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga. I u jednoga Gospodina Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega. Rođenog od Oca prije svih vjekova. Boga od Boga, svjetlo od svjetla, pravoga Boga od pravoga Boga. Rođena, ne stvorena, istobitna s Ocem, po kome je sve stvoreno. Koji je radi nas ljudi i radi našeg spasenja sišao s nebesa. I utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice: i postao čovjekom. Raspjet također za nas: pod Poncijem Pilatom mučen i pokopan. I uskrsnuo treći dan, po Svetom pismu. I uzašao na nebo: sjedi s desne Ocu. I opet će doći u slavi suditi žive i mrtve, i njegovu kraljevstvu neće biti kraja. I u Duha Svetoga, Gospodina i životvorca; koji izlazi od Oca i Sina. Koji se s Ocem i Sinom skupa časti i zajedno slavi; koji je govorio po prorocima. I u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu. Ispovijedam jedno krštenje za oproštenje grijeha. I iščekujem uskrsnuće mrtvih. I život budućega vijeka.«

2. Crkva je stoljećima vjerno naviještala i svjedočila Isusovo evanđelje. Na kraju kršćanskoga drugog tisućljeća ta je misija ipak još uvijek daleko od svog ispunjenja. Zato je više no ikad aktualan Pavlov usklik o misionarskoj službi svakog krštenika: »Jer što navješćujem evanđelje, nije mi na hvalu, ta dužnost mi je. Doista, jao meni ako evanđelja ne navješćujem« (**1 Kor 9,16**). Sve to objašnjava osobitu pozornost Učiteljstva prema poticanju i podupiranju evangelizacijskog poslanja Crkve, nadasve u odnosu na religijske tradicije svijeta.

S obzirom na vrijednosti koje te tradicije svjedoče i pružaju čovječanstvu, koncilaska deklaracija o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama, u otvorenom i pozitivnom pristupu, tvrdi: »Katolička Crkva ne odbacuje ništa što u tim religijama ima istinita i sveta. S iskrenim poštovanjem promatra te načine djelovanja i življenja, te zapovijedi i nauke koje, premda se u mnogome razlikuju od onoga što ona sama drži i naučava, ipak nerijetko odražavaju zraku one Istine što prosvjetljuje sve ljude.« U skladu s tim Crkva u svojoj službi naviještanja Isusa Krista, koji je »Put, Istina i Život« (**Iv 14,6**), njeguje danas također međureligijski dijalog, koji *missio ad gentes* ne zamjenjuje, već prati, zbog »otajstva jedinstva« iz kojeg

»proizlazi da svi muškarci i žene koji su spašeni sudjeluju, premda na različit način, u istome otajstvu spasenja u Isusu Kristu po njegovu Duhu«. Taj dijalog, koji pripada evangelizacijskoj misiji Crkve, traži stav razumijevanja i odnos uzajamnoga upoznavanja i međusobnog obogaćivanja, i to u poslušnosti istini i u poštivanju slobode.

3. U ostvarenju i teorijskom produbljivanju dijaloga kršćanske vjere s ostalim religijskim predajama postavljaju se nova pitanja, na koja valja odgovoriti idući novim putovima istraživanja, iznoseći prijedloge i potičući načine ponašanja, što sve zahtijeva brižljivu sposobnost razlikovanja. U tom istraživanju ova Deklaracija ide za tim da prizove u sjećanje biskupima, teolozima i svim vjernicima neke nezaobilazne doktrinarne sadržaje koji trebaju pomoći teološkom razmišljanju da pronade rješenja koja će biti u skladu s istinama vjere i odgovarati suvremenim kulturalnim potrebama.

Način izlaganja u ovoj Deklaraciji odgovara njezinoj svrsi. To nije dokument u kojem se sustavno obrađuje problematika jedincatosti i spasenjske univerzalnosti otajstva Isusa Krista i Crkve niti se nude rješenja za teološka pitanja o kojima se slobodno raspravlja. U njemu se tek ponovno izlaže nauk Katoličke Crkve u vezi s tom problematikom i istodobno ističu neki temeljni problemi koji ostaju otvoreni za daljnja produbljanja, te se opovrgavaju određena pogrešna ili dvosmislena gledišta. Ova Deklaracija zato izlaže nauk sadržan u prethodnim dokumentima Učiteljstva kako bi potvrdila određene istine koje čine dio poklada vjere Crkve.

4. Trajni misionarski navještaj Crkve danas je izložen opasnosti relativističkih teorija koje nastoje opravdati religijski pluralizam, i to ne samo de facto nego također de iure (ili načelno). Kao posljedica toga počinje se smatrati kako su prevladane neke istine kao što su, primjerice: definitivnost i punina objave Isusa Krista, zatim narav kršćanske vjere u odnosu na vjerovanja ostalih religija, nadahnutost knjiga Svetoga pisma, jedinstvo osobe vječne Riječi i Isusa iz Nazareta, jedinstvo spasenjske ekonomije utjelovljene Riječi i Duha Svetoga, spasenjska jedincatost i univerzalnost otajstva Isusa Krista, sveopće posredovanje spasenja po Crkvi, nerazdvojivost - premda i uz određeno razlikovanje - Božjega kraljevstva, Kristova kraljevstva i Crkve, subzistencija jedne Kristove Crkve u Katoličkoj Crkvi.

Korijene tih problema treba tražiti u nekim pretpostavkama i filozofske i teološke naravi koje sprječavaju razumijevanje i prihvaćanje objavljene istine. Spomenimo samo neke: uvjerenje da se božanska istina ne može niti shvatiti niti izraziti, čak ni u kršćanskoj objavi; relativistički stav u odnosu na istinu, prema kojem ono što je istinito za jedne ne mora biti i za druge; korjenita suprotnost između logičkoga mentaliteta Zapada i simboličkog mentaliteta Istoka; subjektivizam onoga koji, smatrajući razum jedinim izvorom spoznaje, ne »uspijeva svoj pogled uzdignuti naviše, u odvažnosti da dosegne istinu postojanja«; teškoća u razumijevanju i prihvaćanju toga da u povijesti postoje za vazda važeći i eshatološki događaji; metafizičko obezvjeđivanje značenja povijesnog utjelovljenja vječne Riječi i njegovo ograničavanje tek na Božje pojavljivanje u povijesti; eklekticizam onih koji u svome teološkom istraživanju nekritički prihvaćaju ideje različitih filozofskih i religijskih struja, ne vodeći računa ni o njihovoj sustavnoj dosljednosti i povezanosti niti o njihovu podudaranju s kršćanskom istinom; i na kraju, tendencija da se Sveto pismo čita i tumači izvan crkvene predaje i učiteljstva.

Na temelju tih pretpostavki, koje se javljaju s različitim nijansama - katkad u obliku tvrdnje a katkad kao pretpostavke - iznose se neke teološke postavke u kojima kršćanska objava i otajstvo Isusa Krista i Crkve gube svoj značaj apsolutne istine i spasenjske univerzalnosti ili ih se pak dovodi u sumnju i proglašava nesigurnima.

I. Punina i definitivnost objave isusa Krista

5. Kao odgovor na taj relativistički mentalitet, koji postaje sve rašireniji, nužno je prije svega ponovno potvrditi značaj definitivnosti i punine objave Isusa Krista. Mora se doista čvrsto vjerovati tvrdnja da je u otajstvu Isusa Krista, utjelovljenoga Sina Božjeg, koji je »Put, Istina i Život« (**Iv 14,6**), objavljena punina božanske istine: »Nitko ne pozna Sina doli Otac niti tko pozna Oca doli Sin i onaj kome Sin hoće objaviti« (**Mt 11,27**); »Boga nitko nikada ne vidje: Jedinorođenac - Bog - koji je u krilu Očevu, on ga obznani« (**Iv**

1,18); »Jer u njemu tjelesno prebiva sva punina božanstva; te ste i vi ispunjeni u njemu, koji je glava svakoga Vrhovništva i Vlasti« (**Kol 2, 9-10**).

Vjeran riječi Božjoj Drugi vatikanski koncil uči: »Po toj nam je objavi dubina istine o Bogu i o čovjekovu spasenju u punom svjetlu zasjala u Kristu koji je ujedno i posrednik i punina sve objave.« I potvrđuje: »Dakle, Isus Krist, Riječ utjelovljena, kao 'jedan od ljudi k ljudima' poslan, 'riječi Božje govori' (**Iv 3,34**) i dovršuje spasiteljsko djelo koje mu dade Otac da ga izvede (**usp. Iv 5,36; 17,4**). Stoga, jer tko njega vidi, vidi i Oca (**usp. Iv 14,9**) - sveukupnom svojom prisutnošću i pojavom, riječima i djelima, znacima i čudesima, a osobito svojom smrću i slavnim uskrsnućem od mrtvih i konačno poslanjem Duha istine - On objavi daje puninu i dovršava je te božanskim svjedočanstvom potvrđuje [...]. Kršćanski, dakle, raspoređaj spasenja (ekonomija), kao novi i konačni savez, nikada neće minuti: nemamo više očekivati nikakvu javnu objavu prije nego se u slavi pojavi naš Gospodin Isus Krist (**usp. 1 Tim 6,14; Tit 2,13**).«

Zbog toga enciklika *Redemptoris missio* ponovno izlaže pred Crkvu službu naviještanja evanđelja, kao punine istine: »U toj definitivnoj riječi svoje objave Bog se dao najpotpunije upoznati; ljudskomu rodu rekao je tko je On. I ta definitivna samoobjava Božja temeljni je razlog što je Crkva 'po svojoj naravi misijska'; zato, ne može ne naviještati evanđelje, tj. puninu istine koju nam je Bog o sebi obznanio.« Samoobjava Isusa Krista, dakle, »u našu povijest unosi onu opću i posljednju istinu, koja potiče ljudski duh da se nikada ne zaustavi«.

6. Stoga je u proturječju s vjerom Crkve teza o ograničenosti, nepotpunosti i nesavršenosti objave Isusa Krista, koja bi tako samo dopunjavala postojeću objavu u ostalim religijama. Najdublji razlog za takvo mišljenje jest tvrdnja da istinu o Bogu u njezinoj sveukupnosti i potpunosti ne može shvatiti i objaviti nijedna povijesna religija, samim tim ni kršćanstvo pa čak ni Isus Krist.

To gledište korjenito proturječi prethodnim iskazima vjere, prema kojima je u Isusu Kristu dana cjelovita i potpuna objava Božjega spasenjskog otajstva. Zbog toga riječi, djela i cjelokupni povijesni događaj Isusa, premda označeni ograničenostima svojstvenima ljudskoj stvarnosti, ipak imaju za subjekt božansku osobu utjelovljene Riječi, »pravoga Boga i pravog čovjeka.« Zbog toga one u sebi sadrže definitivnosti i puninu objave Božjih putova spasenja, premda dublina božanskoga otajstva u sebi ostaje transcendentna i neiscrpna. Istina o Bogu nije dokinuta ili ograničena zbog toga što je izražena ljudskim jezikom. Naprotiv, ona ostaje jedinstvena, cjelovita i potpuna jer onaj koji govori i djeluje jest utjelovljeni Sin Božji. Vjera zato traži da se ispovijeda kako je Riječ koja je tijelom postala, u cjelokupnom svome otajstvu od utjelovljenja do proslave, participirani ali realni izvor i punina svake Božje spasenjske objave ljudskome rodu, i da će Duh Sveti, koji je Duh Kristov, upućivati apostole, i, po njima, cijelu Crkvu svih vremena, »u svu istinu« (**Iv 16,13**).

7. Primjeren odgovor na Božju objavu jest »poslušnost vjere« (**usp. Rim 1,5; Rim 16,26; 2 Kor 10, 5-6**), po kojoj čovjek cijeloga sebe slobodno predaje Bogu, »stavljajući na raspolaganje 'Bogu objavitelju potpuno i odano služenje uma i volje' i dajući slobodan pristanak objavi koju je On dao.« Vjera je dar milosti: »A da uzvjerujemo, treba nam Božja milost, koja predusreće i potpomaže, i iznutrašnja pomoć Duha Svetoga da srce pokrene i k Bogu ga obrati, otvori oči duši i dadne 'svima ugodnost pristanka i vjerovanja istini'.«

Poslušnost vjere podrazumijeva prihvaćanje istine o Kristovoj objavi, koju jamči Bog, koji je sam Istina: »Vjera je prije svega čovjekovo osobno prijanjanje Bogu, istodobno, neodvojivo od toga, jest i slobodan pristanak uza svu istinu što ju je Bog objavio«. Vjera, dakle, »Božji dar« i »vrhunaravna od Boga ulivena krepost«, uključuje dvostruko prijanjanje: uz Boga, koji objavljuje, te uz objavlvenu istinu, po vjeri u onoga koji je objavljuje. Zato »ne smijemo ni u koga drugog vjerovati osim u Boga - Oca, Sina i Duha Svetoga«.

Mora se zato čvrsto obdržavati razlika između teologalne vjere i vjerovanja u ostalim religijama. Ako je Vjera milosno prihvaćanje objavljene istine, koja »dopušta stupiti u nutrinu otajstva čijem je srodnom razumijevanju sklona«, vjerovanje u ostalim religijama jest ona sveukupnost iskustava i shvaćanja, koja čine ljudsku riznicu mudrosti i religijskog nadahnuća, koje je čovjek u svome traženju istine smislio i ostvario u odnosu prema Bogu i apsolutnom.

U sadašnjim promišljanjima ne vodi se uvijek računa o toj razlici. Tako se teologalna vjera, koja je

prihvatanje istine koju je objavio Jedan i Trojedini Bog, poistovjećuje s vjerovanjem u ostalim religijama, koje predstavlja religijska iskustvo koje je još uvijek na putu traženja apsolutne istine i još uvijek lišeno pristanka uz Boga koji se objavljuje. To je jedan od razloga zbog kojeg se razlike između kršćanstva i ostalih religija nastoje umanjiti pa katkad čak i potpuno ukloniti.

8. Utiru si put i hipoteze o nadahnutoj vrijednosti svetih tekstova ostalih religija. Sigurno je da treba priznati kako su neki elementi prisutni u tim tekstovima doista sredstva po kojima su bezbrojne osobe, kroz stoljeća, mogle i još uvijek mogu hraniti i sačuvati vlastiti religiozni odnos s Bogom. Zbog toga, imajući pred očima običaje, zapovijedi i nauke ostalih religija, Drugi vatikanski koncil, kao što je ranije spomenuto, uči da one »premda se u mnogome razlikuju od onoga što ona [Crkva] sama drži i naučava, ipak nerijetko odražavaju zraku one Istine što prosvjetljuje sve ljude«.

Ipak crkvena tradicija značaj nadahnutih tekstova pridržava kanonskim knjigama Staroga i Novog zavjeta, utoliko što su nadahnute po Duhu Svetom. Preuzimajući tu tradiciju, Dogmatska konstitucija Drugoga vatikanskog koncila o božanskoj objavi uči da »knjige i Starog i Novog zavjeta u cjelini, sa svim njihovim dijelovima, sveta Majka Crkva na temelju apostolske vjere drži svetima i kanonskima zato što po nadahnuću Duha Svetog napisane (**usp. Iv 20,31; 2 Tim 3,16; 2 Pt 1, 19-21; 3, 15-16**) imaju Boga za auktora i kao takve su samoj Crkvi predane«. Te knjige »čvrsto, vjerno i bez zablude naučavaju istinu koju htjede Bog da radi našeg spasenja bude zapisana u Svetom pismu«.

Ipak, Bog, koji želi sebi pozvati sve narode u Kristu i priopćiti im puninu svoje objave i svoje ljubavi, na razne načine očituje svoju nazočnost »ne samo pojedincima nego i narodima preko njihovih duhovnih bogatstava od kojih su religije poglavit i bivstven izraz, doduše uz 'praznine, nedostatke i zablude'.« Prema tome, svete knjige ostalih religija, koje uistinu hrane i nadahnjuju živote svojih sljedbenika, primaju iz Krstova otajstva one elemente dobra i milosti koji su u njima prisutni.

II. Utjelovljeni Logos i Duh Sveti u djelu spasenja

9. U suvremenoj teološkoj misli često se Isusa Nazarećanina predstavlja kao posebnu, potpunu, povijesnu osobu, božanskog objavitelja, no ne kao jedinoga, već kao onoga koji dopunjuje ostale objaviteljske i spasenjske likove. Tako bi se beskonačno, apsolutno, najveće otajstvo Boga objavljivalo čovječanstvu na različite načine i u mnogim povijesnim likovima: Isus iz Nazareta bio bi tek jedan od njih. Konkretnije, on bi za neke bio jedno od lica koje je Logos preuzeo u vremenu kako bi objavio svoje spasenje čovječanstvu.

Kako bi se, s jedne strane opravdala univerzalnost kršćanskoga spasenja, a s druge strane, činjenica religijskoga pluralizma, predložene su dvije ekonomije, ekonomija spasenja vječne Riječi, koja vrijedi i izvan Crkve i bez odnosa s njome, te ekonomija utjelovljene Riječi. Prva bi imala veću univerzalnost od druge, koja se ograničuje samo na kršćane, iako je u njoj Božja prisutnost potpunija.

10. Te su postavke u dubokom proturječju s kršćanskom vjerom. Mora se uistinu čvrsto vjerovati nauk vjere kojim se naučava da je Isus iz Nazareta, Marijin sin, i samo on, Sin i Riječ Očeva. Riječ, koja »bijaše u početku u Boga« (**Iv 1,2**), ista je ona koja »tijelom postade« (**Iv 1,14**). U Isusu »Kristu-Pomazaniku, Sinu Boga živoga« (**Mt 16,16**), »tjelesno prebiva sva punina božanstva« (Kol 2,9). On je »Jedinorodenac - Bog koji je u krilu Očevu« (**Iv 1,18**), njegov ljubljani Sin »u kome imamo otkupljenje [...]. Jer, svidjelo se Bogu u njemu nastaniti svu Puninu i po njemu - uspostavivši mir krvlju križa njegova - izmiriti sa sobom sve, bilo na zemlji, bilo na nebesima« (**Kol 1, 13-14. 19-20**).

Vjeran Svetome pismu i odbacujući pogrešna i ograničavajuća tumačenja, Prvi nicejski sabor svečano je proglasio vlastitu vjeru u »Isusa Krista, jedinorodenoga Sina Božjega. Rođenog od Oca prije svih vjekova. Boga od Boga, svjetlo od svjetla, pravoga Boga od pravoga Boga. Rođena, ne stvorena, istobitna s Ocem, po kome je sve stvoreno na nebu i na zemlji. Koji je radi nas ljudi i radi našega spasenja sišao i utjelovio se, postao čovjekom, mučen i uskrsnuo treći dan, uzašao na nebo i opet će doći suditi žive i mrtve.« U skladu s učenjem otaca i Kalcedonski sabor ispovijeda »da je jedan i isti Sin, Gospodin naš Isus Krist, savršeni Bog i savršeni čovjek, pravi Bog i pravi čovjek [...], istobitan Ocu po božanstvu i jednak nama po čovječstvu [...], rođen od Oca prije svih vjekova kao pravi Bog a, u posljednjim danima, za nas i za naše spasenje, od Marije,

Djevice i Bogorodice, kao pravi čovjek«.

Zbog toga Drugi vatikanski koncil ističe da Krist, »novi Adam«, »slika nevidljivog Boga« (**Kol 1,15**), »jest i savršeni Čovjek koji je Adamovim sinovima vratio sličnost s Bogom, koja je već prvim grijehom izobličena [...]. Nevini jaganjac, prolivši slobodno svoju krv, zaslužio nam je život. I u njemu nas je Bog pomirio sa sobom i među nama i otrgnuo nas iz ropstva đavla i grijeha. Svaki od nas može zato reći s Apostolom: Sin Božji 'mi je iskazao ljubav i samoga sebe za mene predao' (**Gal 2,20**).«

U vezi s tim Ivan Pavao II. izričito izjavljuje: »U suprotnosti je s kršćanskom vjerom uvođenje bilo kakvog podvajanja Riječi i Isusa Krista [...]: Isus je utjelovljena Riječ, jedna i nedjeljiva osoba [...]. A nema drugog Krista do Isusa Nazarećanina, a on je Riječ Božja koja je postala čovjekom za spas svijetu [...]. Dok idemo za tim da otkrijemo i vrednujemo svakovrsne darove, osobito duhovna bogatstva koja je Bog dao svakome narodu, ne možemo ih rastaviti od Isusa Krista, koji je u središtu božanskog nauma spasenja.«

Jednako je tako u suprotnosti s katoličkom vjerom podvajanje djela spasenja Logosa kao takvoga i Riječi koja je tijelom postala. Utjelovljenjem sva djela spasenja Božje Riječi uvijek se ostvaruju u jedinstvu s ljudskom naravi koju je preuzeo za spasenje svih ljudi. Jedan jedincati subjekt koji djeluje u dvije naravi, božanskoj i ljudskoj, jest jedina osoba Riječi.

Prema tome, nespojiva je s naukom Crkve teorija koja Logosu kao takvom u njegovu božanstvu pripisuje spasenjsko djelovanje koje bi se ostvarivalo »mimo« ili »onkraj« Kristova čovještva, također i nakon utjelovljenja.

11. Isto se tako mora čvrsto vjerovati nauku vjere o jedincatosti ekonomije spasenja koju je htio Jedan i Trojedini Bog; njezin izvor i središte jest otajstvo utjelovljenja Riječi, posrednika božanske milosti na 'planu stvaranja i otkupljenja (**usp. Kol 1, 15-20**), onoga koji sve rekapitulira (**usp. Ef 1,10**), »koji nama posta mudrost od Boga, i pravednost, i posvećenje, i otkupljenje« (**1 Kor 1,30**). Doista, Kristovo otajstvo ima svoje unutarnje jedinstvo, koje se proteže od vječnoga izabranja u Bogu do paruzije: »u njemu [Bog] nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim« (**Ef 1,4**). »Jer koje predvidje, te i predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova te da on bude prvorođenac među mnogom braćom. Koje pak predodredi, te i pozva; koje pozva, te i opravda; koje opravda, te i proslavi« (**Rim 8, 29-30**).

Crkveno učiteljstvo, vjerno božanskoj objavi, sa svom čvrstoćom opetovano izjavljuje da je Isus Krist sveopći posrednik i otkupitelj: »Riječ naime Božja, po kojoj je sve stvoreno, sama je postala tijelom da kao savršen čovjek sve spasi i u sebi sve rekapitulira. Gospodina [...] je Otac uskrisio od mrtvih, uzvisio i posadio o svoju desnu postavivši ga sucem živima i mrtvima.« To spasenjsko posredovanje uključuje također jedincatost Kristove otkupiteljske žrtve, velikoga i vječnog svećenika (**usp. Heb 6,20; 9,11; 10, 12-14**).

12. Ima i nekih koji iznose pretpostavku o ekonomiji spasenja Duha Svetoga koja bi imala univerzalnije značenje od ekonomije spasenja utjelovljene, raspete i uskrsle Riječi. I ta se tvrdnja protivi katoličkoj vjeri, koja, nasuprot tome, spasenjsko utjelovljenje Riječi smatra trojstvenim događajem. U Novome je zavjetu otajstvo Isusa, utjelovljene Riječi, prostor prisutnosti Duha Svetoga i počelo njegova izlivanja na čovječanstvo ne samo u mesijanskim vremenima (**usp. Dj 2,32-36; Iv 7,39; 20,22; 1 Kor 15,45**) već također u vremenima koja prethode njegovu ulasku u povijest.

Drugi vatikanski koncil prizvao je u svijest vjere Crkve tu temeljnu istinu. Izlažući Očev plan spasenja prema cijelome čovječanstvu, Koncil je ukazao na tijesnu povezanost kristova otajstva i otajstva Duha već od samog početka. Cjelokupno djelo izgrađivanja Crkve od Isusa Krista Glave Crkve stoljećima se promatra kao ostvarenje koje on čini u zajedništvu sa svojim Duhom.

Osim toga, spasenjsko djelovanje Isusa Krista, s Duhom i po Duhu njegovu, proširuje se izvan vidljivih granica Crkve na cijelo čovječanstvo. Govoreći o uskrsnome otajstvu, u kojem Krist vjernika na životni način već sada pridružuje sebi u Duhu i daje mu nadu uskrsnuća, Koncil tvrdi: »To ne vrijedi samo za one koji vjeruju za Krista nego i za sve ljude dobre volje u čijim srcima milost nevidljivo djeluje. A budući da je krist umro za sve i da je konačni čovjekov poziv stvarno samo jedan, i to božanski, moramo držati da Duh Sveti pruža svima mogućnost da se, na način koji je Bogu poznat, pridruže tom pashalnom misteriju.

Jasna je dakle povezanost otajstva spasenja utjelovljene Riječi i Duha, koji ostvaruje spasenjski utjecaj utjelovljenog Sina u životu svih ljudi, koje Bog poziva k jednom jedincatom cilju, bilo da su povijesno prethodili utjelovljenoj Riječi bilo da žive nakon njezina ulaska u povijest: u svima je njima Očev Duh kojeg Sin čovječji daje u izobilju (**usp. Iv 3,34**).

Zbog toga današnje crkveno učiteljstvo postojano i jasno potvrđuje istinu o jednoj jedincatoj božanskoj ekonomiji spasenja: »Nazočnost i djelovanje Duha ne utječu samo na pojedince nego i na društvo i povijest, na narode, kulture, religije [...]. Uskrsli Krist 'snagom svoga Duha već djeluje u srcima ljudi' [...]. Taj isti Duh rasijava 'sjeme Riječi', koje je u obredima i u kulturama, te ih pripravlja da sazriju u Kristu.« Priznavajući povijesno-spasenjsku ulogu Duha u cijelome svemiru i čitavoj povijesti ljudskoga roda, ono ističe: »To je isti onaj Duh koji je djelovao u utjelovljenju, u Isusovu životu, smrti i uskrsnuću, koji djeluje u Crkvi. On nije dakle zamjena za Krista, niti ispunja neku vrstu praznine, koju se kadšto zamišlja između Krista i Logosa. Dok Duh djeluje u srcima ljudi i u povijesti naroda, u kulturama i religijama, izvršava ulogu pripreme za evanđelje i ne može biti bez povezanosti s Kristom, Riječju koja je postala tijelom, djelovanjem Duha 'da On kao savršen čovjek sve spasi i u sebi sve rekapitulira'.«

Na kraju zaključimo da djelovanje Duha nije izvan ili paralelno s Kristovim djelovanjem. Riječ je o jednoj ekonomiji spasenja Jednoga i Trojedinoga Boga, ostvarenoj u otajstvu utjelovljenja, smrti i uskrsnuća Božjega Sina, uz suradnju Duha Svetoga, i u svojoj spasenjskoj vrijednosti proširenoj na cijelo čovječanstvo i svemir: »Ljudi zato u zajedništvo s Bogom mogu ući samo po Kristu, pod djelovanjem Duha Svetoga.«

III. Jedincatost i univerzalnost spasenjskog otajstva Isusa Krista

13. Raširena je i teza koja niječe spasenjsku jedincatost i univerzalnost otajstva Isusa Krista. To stajalište nema nikakvu biblijsku utemeljenost. Potrebno je naime čvrsto vjerovali, kao trajnu sastavnicu vjere Crkve, istinu o Isusu Kristu, Božjem Sinu, Gospodinu i jedinom Spasitelju, koji je svojim utjelovljenjem, smrću i uskrsnućem ispunio povijest spasenja, koja u njemu ima svoje središte i svoju puninu.

Novozavjetna svjedočanstva to jasno potvrđuju: »Otac je poslao Sina kao Spasitelja svijeta« (**Iv 4,14**); »Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeha svijeta« (**Iv 1,29**). U svome govoru pred Velikim vijećem Petar, da bi opravdao ozdravljenje čovjeka koji je bio hrom od rođenja, koje se dogodilo u Isusovo ime (**usp. Dj 3, 1-8**), svečano izjavljuje: »Nema uistinu pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti« (**Dj 4,12**). Isti apostol dodaje, osim toga, daje Isus Krist »Gospodar svijetu«; »onaj kojega Bog postavi sucem živih i mrtvih«; tako »da tko god u nj vjeruje, po Imenu njegovu prima oprostjenje grijeha« (**Dj 10, 36. 42. 43**).

Pavao, obraćajući se korintskoj zajednici, piše: »Jer sve kad bi i bilo nazovibogova ili na nebu ili na zemlji - kao što ima mnogo 'bogova' i mnogo 'gospodara!' – nama je jedan Bog, Otac, od koga je sve, a mi za njega; i jedan Gospodin, Isus Krist, po kome je sve, i mi po njemu« (**1 Kor 8, 5-6**). I apostol Ivan tvrdi: »Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni. Ta Bog nije poslao Sina na svijet da sudi svijetu, nego da se svijet spasi po njemu« (**Iv 3, 16-17**). U Novome zavjetu Božja volja da se svi spase tijesno je povezana s jedinstvenim Kristovim posredovanjem: »[Bog] hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine. Jer jedan je Bog, je^o danje i posrednik između Boga i ljudi, čovjek Krist Isus, koji sebe samoga daje kao otkup za sve« (**1 Tim 2, 4-6**).

Na toj svijesti o jedinstvenom i univerzalnom daru spasenja, koji je Bog dao po Isusu Kristu u Duhu (**usp. Ef 1, 3-14**), temeljilo se svjedočenje prvih kršćana židovskom narodu, kojem su pokazivali ispunjenje spasenja koje nadilazi Zakon, te potom njihovo suočavanje s poganskim svijetom, koji je težio spasenju po mnoštvu bogova spasitelja. Tu baštinu vjere nanovo predlaže današnje crkveno učiteljstvo: »A Crkva vjeruje da Krist, koji je za sve umro i uskrsnuo (**usp. 2 Kor 5,15**), po svojem Duhu pruža čovjeku svjetlo i snagu da može odgovoriti svom vrhovnom pozivu. Nema pod nebom drugog imena danog ljudima po kojemu oni treba da se spase (**usp. Dj 4,12**). Ona vjeruje također da se u njezinu Gospodinu i Učitelju nalazi ključ, središte i cilj sve ljudske povijesti.«

14. Mora se dakle čvrsto vjerovati kao istinu katoličke vjere da je sveopća volja za spasenjem Jednog i Trojedinog Boga ponuđena i izvršena jednom zauvijek u otajstvu utjelovljenja, smrti i uskrsnuća Sina Božjega.

Vodeći računa o tome članku vjere, današnja teologija, u svome promišljanju o postojanju ostalih religioznih iskustava i njihovu značenju u planu Božjeg spasenja, pozvana je istražiti da li i kako likovi i pozitivni elementi drugih religija ulaze u Božji plan spasenja. U toj zadaći teološko istraživanje ima široko područje rada pod vodstvom crkvenog učiteljstva. Drugi vatikanski koncil ustvrdio je da »jedino posredništvo Otkupitelja ne isključuje, nego pobuđuje kod stvorova različitu suradnju koja im se participira iz jednog jedinog izvora.« Potrebno je produbiti sadržaj toga participiranog posredništva, no ono se mora uvijek ravnati prema načelu jedincatog Kristova posredništva: »Ako se participirana posredovanja različite vrste i reda ne isključuju, sva ona ipak dobivaju smisao i vrijednost jedino iz Kristova posredništva, i ne mogu se shvatiti kao istovrsna i dopunjujuća.« Stoga bi dakle rješenja koja bi predlagala Božje spasenjsko djelovanje izvan jedincatog Kristova posredništva bila u suprotnosti s kršćanskom i katoličkom vjerom.

15. Nerijetko se predlaže da se u teologiji izbjegavaju izrazi poput »jedincatosti«, »univerzalnosti«, »apsolutnosti«, čijim bi se korištenjem ostavio dojam pretjeranog isticanja značenja i vrijednosti događaja spasenja Isusa Krista u odnosu na ostale religije. Međutim, takav govor jednostavno izražava vjernost objavljenoj istini, budući da predstavlja razvoj samih izvora vjere. Od samih početaka zajednica je vjernika prepoznala u Isusu takvu spasenjsku vrijednost da samo on, Sin Božji postao čovjekom, raspet i uskrsnuo, poslanjem koje je primio od Oca i u snazi Duha Svetoga, ima za cilj dati objavu (**usp. Mt 11,27**) i božanski život (**usp. Iv 1,12; 5, 25-26; 17,2**) cijelome čovječanstvu i svakome čovjeku.

U tome smislu može se i mora reći da Isus Krist ima jedinstveno i jedincato, samo njemu svojstveno, isključivo, univerzalno i apsolutno značenje i vrijednost za ljudski rod i njegovu povijest. Isus je uistinu Božja Riječ postala čovjekom za spasenje svijeta. Izražavajući tu svijest vjere Drugi vatikanski koncil naučava: »Riječ naime Božja, po kojoj je sve stvoreno, sama je postala tijelom da kao savršen čovjek sve spasi i u sebi sve rekapitulira. Gospodin je cilj ljudske povijesti, točka prema kojoj smjeraju želje povijesti i civilizacije, središte ljudskoga roda, radost svih srdaca i punina njihovih težnji. Njega je Otac uskrisio od mrtvih, uzvisio i posadio o svoju desnu postavivši ga sused živima i mrtvima.« »Upravo ta jedinstvena Kristova posebnost daje mu posvemašnje i sveopće značenje čime je, ostajući u povijesti, središte i svrha te iste povijesti: 'Ja sam Alfa i Omega, Prvi i Posljednji, Početak i Svršetak' (**Otk 22,13**).«

IV. Jedincatost i jedinstvo Crkve

16. Gospodin Isus, jedini Spasitelj, nije osnovao jednostavnu zajednicu učenika, već je ustanovio Crkvu kao otajstvo spasenja; on sam je u Crkvi i Crkva je u njemu (**usp. Iv 15,1 sl.; Gal 3,28; Ef 4,15**); zato, punina Kristova otajstva spasenja pripada također Crkvi, nerazdruživo vezanoj uz njezina Gospodina. Isus Krist trajno je prisutan i nastavlja svoje djelo spasenja u Crkvi i po Crkvi (**usp. Kol 1, 24-27**), koja je njegovo Tijelo (**usp. 1 Kor 12,12 - 13,27; Kol 1,18**). I kao što se glava i udovi nekog živog tijela, premda nisu istovjetni, ne mogu odvojiti jedno od drugoga, tako se ni Krist i njegova Crkva ne mogu pomiješati, ali ni razdijeliti, te čine jednog »Krista cijela«. Ta je ista nerastavljivost u Novome zavjetu izražena slikom Crkve kao Kristove zaručnice (**usp. 2 Kor 11,2; Ef 5, 25. 29; Otk 21, 2. 9**).

Zbog toga, zajedno s jedincatošću i univerzalnošću spasenjskog posredovanja Isusa Krista, mora se čvrsto vjerovati kao istinu katoličke vjere jedincatost Crkve koju je on ustanovio. Kao što je samo jedan Krist, tako postoji samo jedno njegovo Tijelo, samo jedna njegova Zaručnica: »Jedna katolička i apostolska Crkva«. Osim toga, Gospodinova obećanja da nikada neće napustiti svoju Crkvu (**usp. Mt 16,18; 28,20**) i da će je voditi svojim Duhom (**usp. Iv 16,13**), prema katoličkoj vjeri znače da jedincatost i jedinstvo Crkve, kao i sve drugo što pripada crkvenoj cjelovitosti, nikada neće nestati.

Vjernici su dužni vjerovati da postoji povijesni kontinuitet - ukorijenjen u apostolskom nasljedstvu - između Crkve koju je Krist ustanovio i Katoličke Crkve: »Ovo je jedina Kristova Crkva [...], koju je naš Spasitelj, poslije svoga uskrsnuća predao Petru da je pase (**usp. Iv 21,17**) i povjerio njemu i ostalim Apostolima da je šire i njome upravljaju (**usp. Mt 28,18 sl.**), i postavio je zauvijek kao 'stup i uporište istine' (**1 Tim 3,15**).

Ova Crkva, ustanovljena i medena na ovom svijetu kao društvo, nalazi se [subsistit in] u Katoličkoj Crkvi, kojom upravljaju nasljednik sv. Petra i biskupi sjedinjeni s njime.« Izrazom »subsistit in« Drugi vatikanski koncil želio je uskladiti dvije doktrinarne tvrdnje: s jedne strane da se postojanje Kristove Crkve, unatoč podjelama među kršćanima, nastavlja u punini samo u Katoličkoj Crkvi, i s druge strane da se i »izvan njezina organizma nalaze mnogi elementi posvećenja i istine«, tj. u Crkvama i crkvenim zajednicama koje još uvijek nisu u punom jedinstvu s Katoličkom Crkvom. Međutim, u odnosu na ove posljednje, treba reći da njihova »snaga dotječe iz same punine milosti i istine što je povjerena Katoličkoj Crkvi«.

17. Postoji dakle jedna jedina Kristova Crkva, koja se nalazi u Katoličkoj Crkvi, kojom upravlja Petrov nasljednik i biskupi u zajedništvu s njim. Crkve koje, premda nisu u potpunom zajedništvu s Katoličkom Crkvom, a s njome ostaju povezane najtješnjim vezama kao što su apostolsko nasljedstvo i valjana Euharistija, prave su mjesne Crkve. Zbog toga je i u tim Crkvama prisutna i djeluje Kristova Crkva, unatoč pomanjkanju punog zajedništva s Katoličkom Crkvom, budući da one ne prihvaćaju katoličko učenje o primatu, koji, prema Božjoj volji, rimski biskup objektivno ima i vrši nad čitavom Crkvom.

S druge strane, *crkvene zajednice koje nisu očuvale valjani episkopat te izvornu i cjelovitu bit euharistijskog otajstva, nisu Crkve u pravome smislu*; no ipak oni koji su kršteni u tim zajednicama, krštenjem su pritjelovljeni Kristu i zbog toga su u nekom, premda nesavršenom, zajedništvu s Crkvom. Krštenje samo po sebi smjera cjelovitom rastu života u Kristu po cjelovitom ispovijedanju vjere, Euharistiji i punom zajedništvu u Crkvi.

»Zato kršćani ne smiju sebi zamišljati kao da Kristova Crkva nije ništa drugo nego nekakav zbroj – razdijeljen doduše, ali još na neki način jedan – Crkva i crkvenih zajednica; i nipošto im nije dozvoljeno držati da Kristova Crkva danas više nigdje istinski ne postoji, tako da bi trebalo smatrati samo ciljem što ga moraju tražiti sve Crkve i zajednice«. Zapravo, »elementi one već dane Crkve postoje u svojoj punini u Katoličkoj Crkvi a nepotpuno u drugim zajednicama«. »Stoga te rastavljene Crkve i zajednice, mada vjerujemo da one imaju nedostataka, nisu nipošto bez svoga značenja i težine u misteriju spasenja. Jer Duh Kristov ne odbija služiti se njima kao sredstvima spasenja, kojima djelotvornost dotječe iz same punine milosti i istine što je povjerena Katoličkoj Crkvi«.

Pomanjkanje jedinstva među kršćanima sigurno je rana za Crkvu; ne u smislu da bi ona bila lišena svoga jedinstva, već »zato što je podjela prepreka cjelovitom ostvarenju njezine univerzalnosti u povijesti«.

V. Crkva: Kraljevstvo Božje i Kristovo kraljevstvo

18. Poslanje je Crkve »da navješćuje Kristovo i Božje Kraljevstvo i da ga ustanovi u svim narodima, i postavlja klicu i početak toga Kraljevstva na zemlji«. S jedne strane Crkva je »sakrament ili znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda«. Ona je dakle znak i oruđe Kraljevstva te je pozvana naviještati ga i uspostaviti. S druge strane, Crkva je »puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga«; ona je dakle »Kristovo kraljevstvo već prisutno u misteriju« i predstavlja njegovo sjeme i početak. Božje kraljevstvo, doista, ima eshatološku dimenziju; ono je stvarnost prisutna u vremenu, no do njezina punog ostvarenja doći će tek po dovršetku ili ispunjenju povijesti.

Iz biblijskih tekstova i svjedočanstava otaca, kao i dokumenata crkvenog učiteljstva, ne može se izvesti jednoznačni smisao izraza kraljevstvo nebesko, Božje kraljevstvo i Kristovo kraljevstvo kao ni njihov odnos prema Crkvi, koja je i sama otajstvo koje se ne može u cijelosti zatvoriti u ljudsko poimanje. Mogu stoga postojati različita teološka tumačenja tih pojmova. Ipak, nijedno od tih mogućih objašnjenja ne smije nijekati ili na bilo koji način poreći tijesnu povezanost Krista, Kraljevstva i Crkve. Doista, »Kraljevstvo Božje koje poznajemo iz objave ne može se odvojiti ni od Krista ni od Crkve... Ako se Kraljevstvo odvoji od Isusa, nema više Kraljevstva Božjega koje je on objavio, te se događa bilo to da se izobličuje smisao Kraljevstva, koje je u opasnosti da se pretvori u puku ljudsku i ideološku uredbu, bilo narav Krista koji se više ne pojavljuje kao Gospodin komu sve mora biti podloženo (**usp. 1 Kor 15,27**). Isto tako ne može se odvajati Kraljevstvo od Crkve. Crkva, jamačno, nije sama sebi svrhom, budući da je usmjerena na Božje Kraljevstvo, kojemu je klica, znak i oruđe. Pa ako se Crkva i razlikuje od Krista i Kraljevstva, ona je s njima neraskidivo povezana«.

19. Potvrđivati neraskidivi odnos između Crkve i Kraljevstva ne znači zaboraviti da se Božje kraljevstvo, i kada se promatra u svojoj povijesnoj fazi, ne poistovjećuje s Crkvom u njezinoj vidljivoj i društvenoj stvarnosti. Ne smije se naime isključiti »djelovanje Krista i Duha izvan vidljivih granica Crkve«. Zato treba voditi računa da »Kraljevstvo dopire do svih: do ljudske osobe, društva, cijeloga svijeta. Raditi za Kraljevstvo znači spoznati i poticati božanski dinamizam koji je nazočan u ljudskoj povijesti i koji je preobražava. Graditi Kraljevstvo znači raditi za oslobođenje od zla u svim njegovim oblicima. Ukratko, Kraljevstvo Božje jest očitovanje i izvršavanje njegova nauma spasenja u svoj njegovoj punini«.

U shvaćanju odnosa između Božjega kraljevstva, Kristova kraljevstva i Crkve nužno je također izbjegavati jednostrane naglaske kao u slučaju onih »shvaćanja, koja namjerno naglašuju Kraljevstvo i za se tvrde da su 'regnicična', te ističu sliku Crkve koja ne mari za sebe samu, nego je sva predana svjedočenju i služenju Kraljevstvu... 'Crkva je za druge', kažu, kao što je Krist 'čovjek za druge'. [...] Netom spomenuta shvaćanja djelomično su pozitivna, djelomično negativna. Prije svega, prešućuju Krista: Kraljevstvo o kojem govore oslanja se na 'teocentrizam' jer, kako kažu, Krista može shvatiti samo onaj koji ima kršćansku vjeru, dok se narodi, kulture i razne religije mogu sresti u jednoj božanskoj zbilji, bez obzira kako ju nazivali. Zbog istog razloga ona ističu misterij stvaranja, koji nalazi odraza u različitosti kultura i vjerovanja, a šutke prelaze preko misterija otkupljenja. Usto, Kraljevstvo, kako ga oni shvaćaju, dovodi do zanemarivanja ili podcjenjivanja Crkve, kao reakcija na pretpostavljeni ekleziocentrizam prošlosti, pa i zato što oni Crkve drže samo znakom, koji uostalom nije jednoznačan«. Te su tvrdnje u suprotnosti s katoličkom vjerom jer niječu jedinstven odnos Krista i Crkve s Božjim kraljevstvom.

VI. Crkva i religije u odnosu na spasenje

20. Iz dosad rečenog proizlaze također neke smjernice neophodne za produblјivanje teološkog promišljanja o odnosu Crkve i religija prema spasenju.

Nadasve se mora »čvrsto vjerovati da je ova putujuća Crkva potrebna za spasenje. Jedino je naime Krist Posrednik i put spasenja, prisutan među nama u svome tijelu, koje je Crkva, a On naglašavajući izričito potrebu vjere i krštenja (**usp. Mt 16,6; Iv 3,5**), potvrdio je time i potrebu Crkve, u koju ljudi ulaze po krštenju kao kroz vrata«. To se učenje ne smije postavljati nasuprot sveopćoj Božjoj spasenjskoj volji (**usp. 1 Tim 2,4**); zato je »nužno promatrati povezano te dvije istine, to jest stvarnu mogućnost spasenja u Kristu za sve ljude i nužnost Crkve za to spasenje«.

Crkva je »sveopći sakrament spasenja« jer je na otajstven način trajno sjedinjena s Isusom Kristom Spasiteljem, svojom Glavom, i njemu podređena, i u Božjem je naumu nužno povezana sa spasenjem svakoga čovjeka. Za one koji formalno i vidljivo nisu članovi Crkve »Kristovo je spasenje dostupno snagom milosti koja ih, iako je s Crkvom u tajanstvenoj povezanosti, u nju formalno ne uvodi, ali ih prosvjetljuje primjereno njihovom unutrašnjem stanju i prilikama vremena. Ta milost dolazi od Krista, plod je njegove žrtve i udjeljuje se po Duhu Svetomu«. Ona je povezana s Crkvom, koja »potječe od slanja Sin i slanja Duha Svetoga po odluci Boga Oca«.

21. Glede načina na koji Božja milost spasenja, koja se uvijek daruje po Kristu u Duhu i u otajstvenom je odnosu s Crkvom, dolazi do pojedinih nekršćana, Drugi vatikanski koncil ograničio se na tvrdnju da Bog daje »putovima koje on zna.«. Teolozi nastoje dublje proniknuti u to pitanje. Njihov rad treba poticati jer je nesumnjivo koristan za bolje razumijevanje Božjeg plana spasenja i putova njegova ostvarenja. Ipak, iz svega onoga što je dosad rečeno o posredovanju Isusa Krista i o »osobitu i jedincatu odnosu« Crkve prema Božjem kraljevstvu među ljudima, koje je u biti kraljevstvo Krista univerzalnog spasitelja, jasno je da bi bilo u proturječju s katoličkom vjerom promatrati Crkvu kao jedan od putova spasenja, uz one koje čine ostale religije, koje bi bile komplementarne Crkvi ili čak s obzirom na bit njoj istovrijedne, pa i ako su s njom zajedno usmjerene prema eshatološkom Božjem kraljevstvu.

Sigurno je da različite religijske tradicije sadrže nude elemente religioznosti, koji dolaze od Boga, i koji su dio onoga što Duh »izvodi u srcima ljudi i u povijesti naroda, u kulturama i religijama«. Uistinu, neke molitve i neki obredi ostalih religija mogu preuzeti ulogu pripreve za evanđelje, budući da predstavljaju

prilike i odgojnu pomoć kojima se čovjekovo srce potiče da se otvori Božjem djelovanju. Njima se ipak ne smije pripisivati božansko podrijetlo i spasenjska djelotvornost ex opere operato, koja je svojstvena kršćanskim sakramentima. Osim toga ne smije se zanemariti činjenica da ostali obredi, ukoliko su podložni praznovjerju i ostalim zabludama (**usp. 1 Kor 10, 20-21**), predstavljaju prepreku spasenju.

22. Dolaskom Spasitelja Isusa Krista, Bog je htio da Crkva koju je ustanovio bude sredstvo spasenja čitavog ljudskog roda (**usp. Dj 17, 30-31**). Ta istina vjere ni u čemu ne umanjuje iskreno poštivanje s kojim se Crkva odnosi prema ostalim svjetskim religijama, no ona istodobno korjenito isključuje onaj mentalitet ravnodušnosti »prožet vjerskim relativizmom koji je sklon reći da 'jedna religija vrijedi koliko i druga'«. Ako je istina da i sljedbenici ostalih religija mogu primiti božansku milost, također je istina da su oni objektivno govoreći u stanju teške manjkavosti u usporedbi s onima koji, u Crkvi, imaju puninu sredstava spasenja. Ali treba podsjetiti »sve članove Crkve da svoj odlični položaj nemaju pripisati svojim zaslugama, nego posebnoj Kristovoj milosti; a ako njoj ne odgovaraju mišlju, riječju i djelom, ne samo da se neće spasiti, nego će biti strože suđeni«. Razumije se dakle da Crkva, vjerna Gospodinovu nalogu (**usp. Mt 28, 19-20**), i zahtjevu ljubavi prema svim ljudima, »naviješta Krista, 'koji je put, istina i život' (**Iv 14,6**), u kome ljudi nalaze puninu religioznog života, u kome je Bog sve sa sobom pomirio«.

I u međureligijskom dijalogu misija ad gentes »danas kao i uvijek zadržava potpuno svoju snagu i potrebu«. Doista, »'Bog hoće da se svi ljudi spase I dođu do spoznaje istine' (**usp. 1 Tim 2,4**). Bog hoće spasenje svih po spoznaji istine. Spasenje jest u istini. Oni koji su poslušni poticaju Duha istine već su na putu spasenja; ali Crkva, kojoj je ta istina povjerena, mora njihovoj želji ići ususret da im je ponudi. Upravo jer vjeruje u sveopći naum spasenja, Crkva mora biti misionarska«. Zato je dijalog, kao dio njezina evangelizacijskog poslanja, tek jedno od djelovanja Crkve u njezinoj misiji ad gentes. Jednakost, kao pretpostavka za dijalog, odnosi se na jednako osobno dostojanstvo strana u dijalogu, a ne na doktrinarni sadržaj niti još manje na Isusa - koji je sam Bog postao čovjekom - u usporedbi s osnivačima ostalih religija. Vodena ljubavlju i poštivanjem slobode, Crkva se mora prvotno truditi da svim ljudima navijesti istinu koju je definitivno objavio Krist, te da naviješta nužnost obraćenja Isusu Kristu i prijanjanja uz Crkvu pu krštenju i ostalim sakramentima, kako bi u punini sudjelovali u zajedništvu Boga Oca, Sina i Duha Svetoga. Prema tome, sigurnost Božje univerzalne spasenjske volje ne umanjuje, nego povećava dužnost i žurnost navještaja spasenja i obraćenja Gospodinu Isusu Kristu.

Zaključak

23. Ova Deklaracija, ponavljajući i razjašnjavajući neke istine vjere, nastojala je slijediti primjer apostola Pavla koji je pisao vjernicima u Korintu: »Predadoh vam ponajprije što i primih« (**1 Kor 15,3**). Suočeno s nekim problematičnim pa čak i pogrešnim izjavama, teološko je razmišljanje pozvano ponovno potvrditi vjeru Crkve i dati razlog njezine nade na uvjerljiv i učinkovit način.

Oci Drugog vatikanskog koncila, obrađujući tematiku prave religije, izjavljuju: »Vjerujemo da ta jedina prava religija postoji u katoličkoj i apostolskoj Crkvi kojoj je Gospodin Isus povjerio zadaću da je raširi među sve ljude, kad je rekao apostolima: 'Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio' (**Mt 28, 19-20**). A svi su ljudi dužni istinu, osobito u onome što se odnosi na Boga i njegovu Crkvu, tražiti i, pošto je upoznaju, prihvatiti je i ostati joj vjerni«.

Kristova objava nastavit će biti u povijesti »zvijezda vodilja« cijelom čovječanstvu. »Istina, koja je Krist, svugdje se nameće svojim univerzalnim autoritetom«. Kršćansko otajstvo prevladava svaku granicu vremena i prostora i ostvaruje jedinstvo ljudske obitelji: »Iz različitih mjesta i običaja svi su u Kristu pozvani na udioništvo u jedinstvu obitelji sinova Božjih [...]. Isus je srušio zidove podjele i na jedinstven i savršen način ostvario je jedinstvo po udioništvu u svojem otajstvu. To jedinstvo tako je duboko da Crkva sa sv. Pavlom može izjaviti: 'Tako dakle više niste tuđinci ni pridošlice, nego sugrađani ste svetih i ukućani Božji' (**Ef 2,19**)«.

Papa Ivan Pavao II. je nižepotpisanom kardinalu predstojniku Kongregacije za nauk vjere, na audijenciji 16. lipnja 2000, sa sigurnim znanjem i svojim apostolskim autoritetom ratificirao i potvrdio ovu Deklaraciju,

prihvaćenu na općem zasjedanju, te je odredio da se ona objavi.

U Rimu, u sjedištu Kongregacije za nauk vjere, 6. kolovoza 2000., na blagdan Gospodinova Preobraženja.

Joseph kard. Ratzinger, predstojnik

Tarcisio Bertone, S. D. B., umirovljeni nadbiskup Vercellija, tajnik